

דף ראשון

בין הדף היומי ופרשת השבוע

זכה - נעשית לו סם חיים

להורתם". לומר לך שאחרי הכל משה רבינו הוא מוסר התורה הבלעדי, הוא ואין בלתו.

הבחנות דקות אלו והחשש מפירוש מוטעה במסירת התורה ובלמידתה מוצאים את ביטויים במספר מקומות, בין היתר, בדפי הדף היומי שלמדנו השבוע.

הגמרא אומרת במסכת יומא דף עב: "אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב (דברים מד, ד) 'וזאת התורה אשר שם משה' - זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה...".

ולכאורה מכיוון ש"זכה נעשית לו סם חיים" הרי אם לא זכה אינה נעשית לו סם חיים, אבל מדוע כתוב שנעשית היפך מ"סם החיים".

והביאור בזה על פי רש"י זכה - מלשון הזדככות. כשהאדם מזכך את עצמו, ללמוד לשמה נעשית לו סם חיים, אבל כשאינו מזכך את עצמו - אזי נעשית התורה היפך מ"סם חיים" מפני שבאופן זה שהגישה לתורה נעדרת זכות עלולה להיווצר קרקע פוריה לשילובם של נטיות אישיות בלתי טהורות המבוססות על דברים חיצוניים לתורה, העשויים לסלפה, ח"ו.

הגאון מוילנא מאיר לנו סוגיה זו בהסבירו את הפסוק, בשירת האזינו, בו מתאר משה את התורה כברכת הגשם והטל.

"יערף כמטר לקחי, תזל כטל אמרת" (דברים לב, ב).

אומר הגר"א, גשם היורד על האדמה באופן אקראי גורם לצמיחתם של פרחים ושפע פירות. אך באותו זמן גורם גם לצמיחתם של עשבים שוטים, קוצים ודרדרים.

בדומה, הוא מסביר, אנשים המרגילים את עצמם ומורגלים על ידי הוריהם וסביבתם משחר ילדותם להיות טובים וישרים בדרכי ה' - אפילו בטרם היותם מבוגרים דיים ללמוד ולשמור את התורה - התורה עבורם תהיה כמו סם חיים. הגשם יצמיח בליבם פירות טובים. ולהיפך ח"ו. לאלה החסרים את ההרגל המשובח של הליכה בדרכי ה' כבסיס לאישיותם הכוללת, התורה, כמו גשם על שדות קוצים ועשבים, עשויה להיות כוח שלילי ורעיל בחייהם.

ל"סם" הכפול הזה אומר המהרש"א בחידושי אגדות יש רמז. הגימטריא הפנימית של המילה "סם" אף היא "סם" (ס=מ; מ=ס). לומר לך שברובד הסמוי של סם חיים, מסתתר לו סם העשוי להיות פעיל באופן שלילי, עם שימוש לא נכון.

יה"ר שנזכה להזדכך וממילא תורתנו הזכה, אף היא תיעשה לנו סם חיים, כי הם חיינו. אכ"ר.

בפרשת השבוע, פרשת משפטים אנו קוראים על סיום הברית של מעמד הר סיני וקבלת התורה.

וכך כותבת התורה: "ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל ויראו את אלקי ישראל.... ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו". (שמות כד, ח-יא).

סיום פרשה זו המתארת את רגעי השיא של מעמד קבלת התורה מעוררת את השאלות הבאות:

- מה פשר הביטוי 'אצילי בני ישראל' ומי היו?
- מדוע היה מקום לשלוח בהם יד?

אכן דנו בכך המפרשים.

רש"י על פי המדרש מסביר: "נסתכלו והציצו ונתחייבו מיתה אלא שלא רצה הקב"ה לערבב שמחת התורה והמתין לנדב ואביהוא עד יום חנוכת המשכן....".

בדומה פירשו גם הרשב"ם והאבן עזרא.

עם זאת פירושים אלו לא מיישבים את הקושי, במה חטאו שנתחייבו מיתה. אם נאמר מפני שהסתכלו על גילוי ה', קשה, שהלא אם התגלות זו הכרחית לשם הברית כיצד היא פוגעת בבעלי הברית? זאת ועוד הלא כל השותפים במעמד, משה, אהרן, נדב ואביהוא ושבעים ושניים הזקנים, אמורים לבוא לעם ולספר לו על המראה הגדול והאדיר לו זכו ובכך ליצור בהם הוגשת שיתוף בברית. פגיעה בחלק מהשותפים במעמד עשויה אולי לערער את הברית.

ככל הנראה שאלה זו הוקשתה לאברבאנל, שכן בפירושו הוא מסביר פירוש אחר, לפיו הקב"ה נמנע במעמד זה למנות את אהרן, בניו ושבעים הזקנים לנביאים בנוסף למשה. השאלה היא מדוע?

וייתכן אולי לומר שלאחר שראו הזקנים, אהרן ובניו את המעמד נוצר חשש שהם ילכו לעם ויאמרו לו, כשותפים במעמד הנשגב, שאף הם קיבלו שליחות נבואית זולת משה. לכן כותבת התורה שהקב"ה לא שלח ידו מלשון 'שליחות נבואית' - ('וישלח ה' את ידו ויגע על פי ויאמר ה' אלי הנה נתתי דברי בפיך' - ירמיהו א, ט). ה' לא שלח ידו אל אצילי בני. אצילי מלשון "ויאצל מן-הרוח אשר עליו.." (במדבר, יא, כה).

זאת גם הסיבה, שבהמשך מבדיל ה' את משה מיתר ה - 73 שהיו במעמד כפי שכתוב: "ויאמר ה' אל-משה, עלה אלי ההרה--והיה-שם; ואתנה לך את-לחת האבן, והתורה והמצוה, אשר כתבת, תי